Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאט ערשיינט
דרייאמאל וואכענטליך
פונקטלאך, פרייטאג אונד שאנטאג,
אונד קאסטעט
פיר עסטערריך-אונגארן
נאנציעהריג 10 גולדען עסט.-וועהר.
חאלביעהריג 5 " " " "
פיערטעלייאהר 2 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.

פירס איוסלאנד
נאנציעהריג 11 גולדען עסט.-וועהר.
חאלביעהריג 5 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.
פיערטעלייאהר 2 " " 75 " " "

אויף דיעזע צייטונג קאנן מא
יעדען טאג
אבאנאירען
אונד דער אדמינישטראציאנס-עקספעדיציאנ פון דער עסטאנגע דער
דייטשען בלאטעס.

דיא redאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
אלט-נאססע נו' 1.
וואהרן טאג אויך דיא פרעמדענ-
צימאנסגעלדער צו ענדערן בעליעבע.

Nr. 121, נייטער יאהרגאנג פעסט, פרייטאג דה חשון ה.ת'ר ל"ה Pest, den 12 Oktober 1877.

דער קריעג.

אין דיעזען צייטען האבען דיא טירקען איהרע ראמאזאן- אונד בייראם-טאגע, דער נייגע מאנאט דעם מאהאממעדאנישען יאהרעס, אין וועל-כעם דיא טירקען איהרע גראבען באסטען פייערן, הייסט "ראמאזאן"; נאך בעגינגינג דעם ראמאזאן-באסטעגס באלד דאס לוסטיגע "בייראם-פעסט", דאס דרייא טאגע דויערטע. דיא בייראם-פייערטאגע בילדען אים גאנצען יאהרע דיא אינ-ציגען פערגנינגונגס-טאגע דעם טירקישען באלקעס, אן דענען דיא געוואלבער געשלאסען ווערדען אונד דיא ארבייטער רוהען מוססען.

אם "ראמאזאן" אונד "בייראם" מוססען איך דיא טירקישען ארמעען רוהען אונד געהמען נור דאנן אייגע שלאכט איך, ווענן זיא הויצע באם פיינדע געדרענגט ווערדען. זיא מאכען מיינע נייגען אנגרייפפע, זאנדערן בעשרענקען זיך בלאס איך איהרע פערטהיידיגונג, דעסהאלב האבען איך דיא טירקען אין בולגאריען זיהר אייגעם מאנאטע מי-נען בעדייטענדען אנגרייפ אונטערנאממען, אונד דא איך דען רוסען דיא קראפט אונד דער מוטה צום אנגרייפען פעהלען, זא הערששט ווערענד דיעזער מאנאט בייגאהע באלקאממענע רוהע איך דעם קריעגס-שויפלאטצע אין בולגאריען. בלאס מיקטהאר באשא אין אזיען נאהם עס מיט דער טירקישען פראממטקייט ניכט זא גאנץ, אונד האט איך אם ראמאזאן אונד בייראם טיכטיג הייבע דען רוסען גאנגעבען; ער גלייבט, דורך אייגען גלאנ-צענדען זיעג אבער דיא רוסען דיעזע טירקישען פעסטע איך גלאנצענד געפיערט צו האבען.

נון זינד דיא טירקישען פעסט-טאגע באר-אבער, אונד דיא שלאכטען ווערדען עטצט ווייט-דער בעגינגען. סולייمאן באשא האט בעדייטש אללע אנארדנונגען געטראפפען, אם אייגען הע-טיגען אנגרייפ איך דיא רוסען צו אונטערנעהמען, באר-גאסטערן, אם לעטצטען בייראם-טאגע, דיב-טעטע דער סולטאן אן דייגע ארמעע-ראממאזאנ-טען גלוק-וואנש-שרייבען, אין וועלכען דער סול-טאן דיא האפפנונג איסשפראך, דאס דער קריעג באלד צום פארטהיילע דער טירקייא עניען ווערד, אונד דייגע סאלדאטען צוריקקעהרען ווערדען, אם ליעבער צו הייזע דורך פליהענדע ארבייט דיא איסערארדענטליכען פערלוסטע צו ערזעטצען וועלכע דער קריעג צור פערטהיידיגונג דעם לאנ-דעס פערורזאכטע.

רוסלאנד בעפינדעט זיך נאך אממער אין גראסער פערלעגענהייט. צור וויעדער-איפנאה-מע דער אנגרייפפע אונד שלאכטען האט עס קיינע מאכט, אונד צום פרידענס-שלוסע האט עס דיא שאנדע. רוסלאנד שעמט זיך נעמליך, אייגע פריע-דענס-פערמיטטעלונג צו בעגאנגען, זא לאנגע עס נאך גיריגער אייגענע אייגען עראפאלן ערריי-גען האט. — ענגלאנד אונד עסטערריך-אונגארן וואללטען שאן אפט אלס פריעדענס-פערמיטטלער אויפטרעטען; אבער דער רוסישע בייס-קאנצלער פרסט גארטשאקאף זאגטע גאנץ אין פערטרייען צום עסטערריך-אונגארישען געזאנדטען: "בעס-טער פריעד, ווייר דירפען נאך אן אייגען פריע-דענס-שלוס גאר ניכט דענקען, ווייל זיגר מיט דען שאנסטען זיעגס-האפפנונגען אין דיעזען קריעג געצאגען, ווייר גלייבטען, אין אייגען וואכען דער שוואכען טירקייא פערטיג צו ווערדען, אונד זאללען ווייר יעטצט געשלאגען, אונד מיט אייגעם שאנסטען דאס פייער דער רעוואלוציאן, אונד בעראדה גור נאך דעם מיגדעטען אנשטאנ-סעם — אונד דער אויפשטאנד פערבייטעט זיך אין גאנץ רוסלאנד!

וויא געזאגט, פאן דיעזער מאגליכקייט אי-גער רוסישען רעוואלוציאן ווילל דער רוסישע ווייסקאנצלער מיט אייגעם אנדערן ניכט שפרע-כען. אבער עס איזט יא אין אפפענטליכעם גע-היימניס, דאס דיא רוסישע רעגיערונג דען גראפ-טען טהייל איהרער ארמעען אין רוסלאנד זעלבסט וועגען נייערהאלטונג דער רעוואלוציאן צוריק-לאססען מוס. דער רוסישע מאיזער דארף גאר ניכט דענקען, דאס איהם עסטערריך-אונגארן צור אונטערדריקונג אייגער רוסישען רעוואלוציאן עבענ-זא פערהעלפען וויירד, וויא רוסלאנד אים יאהרע 1849 צור אונטערדריקונג דער אונגארישען רעוואל-לוציאן פערהאלפען האט. מאן שטעללע זיך נור דאס קאמישע פאר, דאס דיא פאר 28 יאהרען פאן דען רוסען נייערגערדריקטען רעוואלוציאנע-רען אונגארן דייטשע צור אונטערדריקונג דער רו-סישען רעוואלוציאן פערהעלפען זאללען! —

דיעזען זאממער האבען עס יא דיא אונגארן געגינגען געצייגט, וויא רוסלאנד איך איהרע פיינדשאפט רעכנען קאנן. אלס זיך אונלענגסט אין דייטשער שטאאטס-מאנן אין גענעגיואר מיטדראט אשאם איבער דיא טירקענפיינדליכקייט דער אונגארן, איבער דערען אונגיטצע בעלייכ-טונג אונד איבער איהרען "פיטש" לוסטיג מאכטע, דא זאגטע מיטראט: "לאבען זיא ניכט, דיעזע טירקען-פיינדליכען בעייגענגען אין אונגארן דא-בען דען טירקען דאך פעל גענעטצט. איך וויס וויאהל ניכט, וויא מאן בייס וויעגער האפ געזונגט איזט, אבער זעלבסט אים פאללע, אלס מאן אין ווען אייגע הילפע פיר רוסלאנד בעשלעסען וואללטע, העטטע דיעזער בעשלוס דורך דיא אי-סערארדענטליכע רוסען-פיינדליכקייט דער אונ-גארן ניכט צו שטאנדע קאממען קאנען. — דורך איהרע בייהעלפען קונגעבונגען האבען עס דיא אונגארן גענגיגער אונגעדיטשט. וויא אינגערינג זיא אייגער טירקען-פיינדליכען אונטערגעהמונג בי-שטممען ווייגען. גראף אנדראשי האט יעטצט דיא בעסטע אויסרעדע, רוסלאנד ניכט צו אונטער-שטיצען, ער מאנן בייס וויעגער: "זעלבסט, ווענן איך שאן דען רוסען העלפען וואללטע, זא קאנן איך עס דאך ניכט ווענען מייגער גאר זא זעהר רוסען-פיינדליכען אונגارן טהון!" — גענגע זא פיעל: דיעזע טירקען-פיינדליכען בעייגענגען אין אונגארן האבען דען טירקען גאר ניכט געשאדעט!

דיא זייט פאר גענעסטערן הויר אייגענטראפ-פענען דעפעטען לייטען פאלגענדערמאסען:

פעטערסבורג 11-טען אקטאבער. בייא מיליטעריא שטעהט אייגע צעפעלד גראפ טירקישע ארמעע מיט קריעגס-שיפפען, אם 8-טען אקטאבער האבען דיא טירקען בייא מיליטעריא דאס פייער אים אהרען באטטעריען אונד קריעגס-שיפפען גענגען דיא רוסען עראפפנעט.

קאגסטאנטינאפעל 11. אקטאבער. בייא פירנאס (וועסטליך פאן רוסטשוק) האבען דיא טירקען צוויי רוסישע בעפעסטיגטע שטעללונגען ערשטערמט. דיא דארטיגען רוסען ווארדען גיע-דרעגמעצעלט. דיא טירקען צאגען זיך הערויס צוריק נאך רוסטשוק.

בוקארעסט 10-טען אקטאבער. אין שמעהליכען פייערען, נאך פעטערסבורג צוריק-קעהרען אינזער אנזעהען ווערע דאנן פיר איממער פערלארען, אינזערע גאנצע מיליטעריש ווירדע ווערע דאהין, אונד מארגען ווירדע זיך שאן דער קריעגסטע שטאאט געטרייען, אונס דען קריעג צו-ערקלערען. נון, בעסטער פריינד, דאס געהט ניכט! ווייר מוססען עטוא ערצעלען, ווייר מוססען ווענ-גיגסטענס דיא פעסטונג רוסטשוק אינגעה-מען, דאמיט עס הייסע, דאס איך דיא טירקייא אים דען פייערגענס-שלוס אנזוכען מוסען!"

אלזו, ווענגיגסטענס דיא גראסע טירקישע פעסטונג רוסטשוק וואללען דיא הערען רוסען אינגעהמען; פאר צוויי מאנאטען גלייבטען זיא שאן גאנסטאנטינאפעל צו האבען, אונד יעטצט וואללען זיא ווענגסטענס אין רוסטשוק זיין! — נון, דיעזעס "ווענגסטענס" איזט יעטצט גאר "צו פיעל", דיא אינגאהמע רוסטשוקס איזט דורך דיא בייא דער מאפפערן טירקישען פערטהיידיגונג גאר קיינע "ווענגקייט", זאנדערן אייגע גאר צו הארטע נוס, אן וועלכער זיך גאר דיא רוסען אללע צעהנע אויס-בריכען ווערדען. פריילך זאגטע איך דער רוס-שע בייס-קאנצלער צום ענגלישען געזאנדטען: "ווייר האבען גאטטלאב קיינע אללע, אינזערעס-ווענגען מאן דיעזער קריעג נאך דייטש יאהרע פארטהיידיגט, ווייר ווערדען זעהען, ווער זיך שנעל-לער אייפיבען ווייר, דאס גראפע רוסלאנד אדער דיא קלייגע טירקייא. ווייר האבען איבער 8 מיל-ליאנען איינוואהנער, אונד דיא טירקייא האט נור 43 מיללאנען איינוואהנער. אן מאנשאפט ווייר עס אונס ניכט פעהלען; ווענן עס אים אויסרעסטען פאממט, דאנגען ווייר אייר גייזע פאמיליען-פאטער צום קריעגע הערבייצעהען. ווייר וואללען נון זע-הען, ווער לענגער אויסהאלטען ווייר, ווייר אדער דיא טירקייא! ווייל נון דאס גלד בעטרייפפט? נון, ווייר ווערדען אייגע גראפע אנלייהע אויפנעה-מען, אונד דייטשלאנד, וועלכעס אונס יעטצט אים בעזאנדערן ווקוכטען אייך אנדערע ניכט מיליטע-ריש אונטערשטעצט, ווייר אונס וואהרלך מיט געלד יא אונטערשטיטצען!"

אבער פירסט גארטשאקאף האט אן אייגעם פערגעסען, אדער זיך בלאס פערגעסען געמאכט — נעמליך אן דיא מאגליכקייט אייגער באלדיגען אינגעהייער גראפען רעוואלוציאן אין רוסלאנד! ווענן רוסלאנד דען קריעג נאך אייגע צייט לאנג אהנע ווענען ווערדען אראפאלן פארטהייל, ווענן עס דאס בלוט זא פיעלער טייוערער מעגשען אונגעטער ווייזע פערגעסען לאסט; ווענן דייגע אייגענען פאללער צור אבערצייגונג קאממען, דאס דיא רי-סישע מיליטער-מאכט געבראכען איזט, אונד דאס זיך דיא הארטבערדיגענדע רוסישע רעגיערונג ניכט מעהר איך דיא ארמעען שטיצען מאגן; דאנן ווערדען דיא שאן זא לאנגע אונטערדריקטען פאללקער דיעזעס שווערע אונד זא זעהר פע-האסטע יאך אבשיטטעלן; דאנן ווירד דאס בזיהער נאך זא שיבטערן גלוممענדע פייער דער רעוואל-ציאן אין העללען פלאممען אויפשלאגען אונד גאנזע רוסלאנד אין בראנד שטעקען. עס ווירד אין האהנע-פייער זיין, דאס דעם לעטצטען דעסטע דערגאך אין איראאא אונטערדריקטען פאללקער דיא פייהיטיש פערקונדיגט ווירד, שאן דעגט אונד בעווענט עס זיך אין פאללען גאר זעהר גוואלטיג, אין דען גראפערען שטעדטען רוסלאנדס הערשט מיספערגנוגען אונד אונצופרידענהייט, אונטער דער אזיאטישען בעפאלקערונג רוסלאנדס לאדערט שאן לענגסט דאס פייער דער רעוואלוציאן, אונד עס בעדארף גור נאך דעם מינדעסטען אנשטאנ-סעס — אונד דער אויפשטאנד פערבייטעט זיך אין גאנץ רוסלאנד!

וויא געזאגט, פאן דיעזער מאגליכקייט אי-גער רוסישען רעוואלוציאן ווילל דער רוסישע ווייסקאנצלער מיט אייגעם אנדערן ניכט שפרע-כען. אבער עס איזט יא אין אפפענטליכעם גע-היימניס, דאס דיא רוסישע רעגיערונג דען גראפ-טען טהייל איהרער ארמעען אין רוסלאנד זעלבסט וועגען נייערהאלטונג דער רעוואלוציאן צוריק-לאססען מוס. דער רוסישע מאיזער דארף גאר ניכט דענקען, דאס איהם עסטערריך-אונגארן צור אונטערדריקונג אייגער רוסישען רעוואלוציאן עבענ-זא פערהעלפען וויירד, וויא רוסלאנד אים יאהרע 1849 צור אונטערדריקונג דער אונגארישען רעוואל-לוציאן פערהאלפען האט. מאן שטעללע זיך נור דאס קאמישע פאר, דאס דיא פאר 28 יאהרען פאן דען רוסען נייערגערדריקטען רעוואלוציאנע-רען אונגארן דייטשע צור אונטערדריקונג דער רו-סישען רעוואלוציאן פערהעלפען זאללען! —

דיעזען זאממער האבען עס יא דיא אונגארן געגינגען געצייגט, וויא רוסלאנד איך איהרע פיינדשאפט רעכנען קאנן. אלס זיך אונלענגסט אין דייטשער שטאאטס-מאנן אין גענעגיואר מיטדראט אשאם איבער דיא טירקענפיינדליכקייט דער אונגארן, איבער דערען אונגיטצע בעלייכ-טונג אונד איבער איהרען "פיטש" לוסטיג מאכטע, דא זאגטע מיטראט: "לאבען זיא ניכט, דיעזע טירקען-פיינדליכען בעייגענגען אין אונגארן דא-בען דען טירקען דאך פעל גענעטצט. איך וויס וויאהל ניכט, וויא מאן בייס וויעגער האפ געזונגט איזט, אבער זעלבסט אים פאללע, אלס מאן אין ווען אייגע הילפע פיר רוסלאנד בעשלעסען וואללטע, העטטע דיעזער בעשלוס דורך דיא אי-סערארדענטליכע רוסען-פיינדליכקייט דער אונ-גארן ניכט צו שטאנדע קאממען קאנען. — דורך איהרע בייהעלפען קונגעבונגען האבען עס דיא אונגארן גענגיגער אונגעדיטשט. וויא אינגערינג זיא אייגער טירקען-פיינדליכען אונטערגעהמונג בי-שטممען ווייגען. גראף אנדראשי האט יעטצט דיא בעסטע אויסרעדע, רוסלאנד ניכט צו אונטער-שטיצען, ער מאנן בייס וויעגער: "זעלבסט, ווענן איך שאן דען רוסען העלפען וואללטע, זא קאנן איך עס דאך ניכט ווענען מייגער גאר זא זעהר רוסען-פיינדליכען אונגارן טהון!" — גענגע זא פיעל: דיעזע טירקען-פיינדליכען בעייגענגען אין אונגארן האבען דען טירקען גאר ניכט געשאדעט!

דיא זייט פאר גענעסטערן הויר אייגענטראפ-פענען דעפעטען לייטען פאלגענדערמאסען:

פעטערסבורג 11-טען אקטאבער. בייא מיליטעריא שטעהט אייגע צעפעלד גראפע טירקישע ארמעע מיט קריעגס-שיפפען, אם 8-טען אקטאבער האבען דיא טירקען בייא מיליטעריא דאס פייער אים אהרען באטטעריען אונד קריעגס-שיפפען גענגען דיא רוסען עראפפנעט.

קאגסטאנטינאפעל 11. אקטאבער. בייא פירנאס (וועסטליך פאן רוסטשוק) האבען דיא טירקען צוויי רוסישע בעפעסטיגטע שטעללונגען ערשטערמט. דיא דארטיגען רוסען ווארדען גיע-דרעגמעצעלט. דיא טירקען צאגען זיך הערויס צוריק נאך רוסטשוק.

בוקארעסט 10-טען אקטאבער. אין

בע שטעללונג דיא רומענען צו דעמזעלבען גע-נאמען העטטען. דאס דיא רומענישע בעפאל-קערונג מיט דער קרייגס-ערקלערונג דעם פירס-טען קארל פאם אנפאנגע אן אנגעפיריערען געווע-זען, אונטערלאנגט וואהל קיינעם צווייפעל.

* (דער העלדענמוטה דער רוסישען סאלדאטען אים »ווידע-פרינגעלן.») פאר קורצעם האבען וויר פאן ווידע-העטצען אין מאסקוי אונד קיעוו בעריכטעט. איבער דען גרונד דיעזער ווידע-העטצע ווירד גון איים רוסלאנד געבייכלט, דאס ערער נייא אנ-געוואבענע סאלדאט, אים גלייס צו זיינער העל-דענ-לייבאהן צו האבען, פאר אנטרעטט דעם סאלדאטען-דיענסטעס, איינען ווידען טוכטיגן דורכ-פיגעלט. איין אלטעס רוסישעס שפריכוואָרט לייטעט: »דיא ווידען בילדען יא דיא לייבגארדע נאטטעס. געלינגט עס אינס אבער, דיא לייבגארדע נאטטעס צו פיגעלן, וואהים זאללטען ווير דאנן עטוואס דיא לייבגארדע דעם פילטאנס ניכט בע-וועלטיגען קאנען!« מאן קאנן זיך גון פארשטעל-לען, וויא עס אים דיא ארמען ווידען בעשטעללט ווער, אלס אין פאלגע דעם קריעגעס אין רוסלאנד זא צאהלרייכע רעקרוטען איינגעראבען וואָרדען, דא עס נוכט זא פיעל ווידען אלס רעקרוטען גאב, וואָרדע זא איין ארמער ווידע איין 10-מאל דורכ-געפיגעלט. דיא שאנדארמען ווירטטען וואהל צום שוטצע דער אלט טארט געפיגעלטען ווידען איין, דאך בעהויפטעטען דיא רעקרוטען, דאס דיא »ווידען-פיגעליא« איין אלטער הייליגער בריוך דער רוסישען סאלדאטען וויא, דער איך עטצט נוכט אנגעשאפפט ווערדען דארף. עס גאב איין פאלגע דעסטעס איינען פארמליכען איפשטאנד, דער ערסט דאנן בעווילליגט ווערדען מאנגטע, אלס »ערער רעקרוטען גלוקליך זיינען ווידען דורכגעפי-געלט האטטע. נאך עטצט וואגט קיין ווידע אין מאסקוי אונד קיעוו, נאך איינטרייט דעם אבגנדס זיינע וואהנונג צו פערלאסטען. — איבריגענס האט עס זיך גון הערוויגעטעללט, דאס דיא רוסישען סאלדאטען עבען נוי אים פיגעלן »ווידהלאזער ווידען אוידען העלדענמוטה צייגען מאנגען, »ווער-דענ« וא פאר דען בעוואפפנעטען טירקען וויא דיא שיל-בובען דאפאן לייפען!

* (איינער, דער זיך זעלבסט פערראטהען) אין זידאצאי (גאליציע) »אידע בייא דער יינגסטען אסענטיריונג איין »ינגער מאנן אלס »אינטיליגט, ערקלערט, דער פאן »ווזעזעראפטעם וואסעס »וא אונד פאר געזונד-הייט שטראטצע. אלס ער פאן דער אסענטי-רונגס-קאמיסיאָן הערויסקאם, בעגלייטיגטען אידן דיא אומשטעדענען, דאס ער זא »אינערי-»אטעט פאם מיליטער בעפיייעט »אידע. דיע-»ער »ידאך זאגטע רעכט לייס: »איך דאנקע רעכט, »ענן איהר »ידאך »ייסטעט, »ייליך מאסענזאפ-טעם געלר דיעם מיינעם פאטער געקאסטעט!« — איינעם מיטגלידע דער אסענטירונגס-קאמיס-סיאָן קאם דיעזע אייסערונג זאפארט צו אהרען, מאן האלטע דען יינגען מאנן צוריק אונד אין דער נעכסטען שטונדע וואר דערזעלבע — סאלדאט! (אינזערעם עראכטענס וואר דער יינגע מאנן דאך אונטיגלך. ווער אין זאלך רוממער וויזע זיך זעלבסט פערראטהען מאנן, וא דיעזער יינגע מאנן עס געטהאן, זאללטע אלס »אונטיגלך צום מיל-טער-דיענסטע« ערקלערט ווערדען! איך אין סאלדאט זאללטע אייסער דיעזער שטערקע איך איינען »פינקען פערשטאנד« בעזיטצען!)

געשעפטסבעריכט

פעסטער פריזיג.

געטרייד-געשעפט. פאן וויינצען וואר נעפ-טערן וועניג צו מארקטע געבראכט, דער פערקעהר וואר גוט, פערקעפס וואָרדען 10000 מעטצער.

וויינצען שוינס 100 מעטר-צטר 78,5 קילא 12·15—12·15 גולד. — 200 מעטר-צטר 78,5 קילא 12,15 גולד, 300 מעטר-צטר 78 קילא 11·95 גולד, 100 מעטר-צטר 77 קילא 11·80 גולד.

נערסטע פוטטער 7·75 – 7,85 גולד.

וויינצען מער אקטאבער—10,80—10,80 גולדען.

מוקוריזין מער מאי 7,30—7·35 גולד.

האפער מער אקטאבער 6,57 – 6,60 גולד.

וויינער שראנט-פיעהמארקט. דער אויס-טריעב אויף דעם וויינער שלאנט-פיעהמארקט אם 8-טען ד. מ. בעטרוג 3617 שטיק. דאפאן וואָרען: 1906 אינגארישע, 1568 פאלנישע אונד 143 דייטשע. — דיא פייטע שטעלל-טען זיך בעי 100 קג: אינגארישע מאסט-אכסען 56 – 60½ גולד, פאלנישע 56 — 60 גולד, דייטשע 56—60 גולדען.

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטאר: מאיר בריאן.

קאָנקורז

אין דער שלאנט-פיעהמארקט אם 8-טען ד. מ. בעטרוג 3617 שטיק. דאפאן וואָרען: 1906 אינגארישע, 1568 פאלנישע אונד 143 דייטשע. — דיא פייטע שטעלל-טען זיך בעי 100 קג: אינגארישע מאסט-אכסען 56 – 60½ גולד, פאלנישע 56 — 60 גולד, דייטשע 56—60 גולדען.

קאָנקורז.

אין דער ווינער אייסראָאמען יידיש-אָרט-האראקסען קולטוס-געמיינדע איזט דיא שטעללע איינעם שוחט ובודק, דער צוגלייך בעל קורא ובעל תפלה זיין מוס, צו בעזעצען. יאהרעס-געהאלט 180 גולדען נעבסט פרייער וואָהנונג. בעווערבער, אים בעזיטצע פאן אלקבלות, פאן דריא אנערקאנ-טען ארטהאדאקסען ראבבינען, מאגען זיך ביז 30. דעזעם בייס געפערטיגטען פארשטאנדע מעלדען, דער אהצעפטירטע ערהאלט איינע פערנישונג דער דייזיג-שפעזען.

נייערוואָהנונג אקטאבער 1877.

סאמועל אלטמאנן

פרעזעס דער יידיש-אָרטס געמיינדע.

דאוויד בלייער

קורצ- אונד ווירק-וואָרענ-גראָסהענדלער

בודא-פעסט, וואיטצנער-בולעוואַרד מאראקקאנערהויז.

עמפפיעלט זיין דייסבאָרטיגעס לאגער אל-לער גאטטונגען רוסבאנ-בענדער, זוידענ-בענדער, אטלאס-בענדער, פאמטט-בענדער אונד וואש-בענדער, פערנער אללע גאטטונגען צווירנע אונד נעה-זוידע, זא וויא שפיל-גארנע, שטריק-גארנע אונד מיללי-גארנע. שטרימפפע, זאָרען, וועשע אונד דראגאטען פיר הערען אונד דאמען.

זעהר גראָסס לאגער פאן שטריקס דורכגע-לייבטע אונד גאנז ווייסע בעדע אונד דאמען-בעל אונד הוטען, וואלטשוהע, טאפאנדען, שאלס, הייבען, דאנדשוהע זא וויא אללע אנדערן ווירק-וואָרען פיר דען ווינטער אונד אבערהויפט אללע אין דיעזעם פאך שלאגענדען אָרטיקעל צו דען בילליגסטען פרייזען.

אין עריכטע דיא געערטען קייפלייטע אים דער פראגיגען מיך צו בעזוכען אדער מיר בריעפליך איינשרייבען צו ערטהיילען. אונד דיא ווערדען זיך אבערצייגען, דאס בייא מיר דיא בילי-ליגסטע אונד בעסטע איינקאוויפס-קוועלע איזט.

מיינע אדרעסע לייטעט:

DAVID BLEIER

Waitznerboulevard Marokkanerhaus, in Budapest.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פרוכט		פרייז אין קרייצער פאר 100 קילאגר.
וויינען	נייער באנאטער	—
		—
		—

וואס זאָלל מאַן אים אויסלאַנדע זאָגען, ווען אין אינזערעם רייכסטאָג פֿיר דיא „רעכטס־מעסיגקייט דער רעוואָלוציאָן" געשפּראָכען ווירד! דערר העלפֿ האָט אינרעכט. גיע דיר־פֿען אינצעלנע גענען דען ווילען דער רעגירונג אונד דעם פֿאַרלאַמענטס אויף איינענע פֿיסט איינען קריעג אונטערנעהמען, איך ווילל הערר העלפֿ נור אַן פֿאָלגענדעס פֿראַגען. אים יאָהרע 1862 וואָרדען אין איטאַליען נעכסט דער עסטערר־יישען רעגירונג וואָפֿען געשמיגגעלט. דיא איטאַליענישע רעגירונג בעלעגטע דיא וואָפֿען מיט בעשלאָג אונד ליעס דיא שמוגגלער אין איינע פֿעסטונג שפּערר־ען. נון איזט עס בעקאַנגט, דאס דיא גאַנצע איטאַליענישע נאַציאָן דאַמאָלס פֿיר איינען קריעג גענען עסטערר־ייך וואָר. אַלליין דאָ דיא רעגיערונג אונד דאס פֿאַרלאַמענט דיעזען קריעג נאָך ניכט ערקלערט האַטטען, שאַנד דען אינצעלנען דאס רעכט ניכט צו, גענען דען ווילען דער רעגיערונג אונד דעם פֿאַרלאַמענטס אויף איינענע פֿיסט דען וואָפֿען צו גרייפֿען! אָבער נאָך מעהר! גאַרבאַלדי וואָר געוויס דער גראָסטע מאַן אין איטאַליען. ער וואָלטע דורכאויס דאָס ערָאָבערן, אים דאַסזעלבע צו מאַכען. ער ריכטע מיט זיינען זעלבסט אנגעוואָרבענען פֿייוולינגען אויס. אונד וואָס געשאַה? דיא רעגיערונג זאָנדטע איהם איינע בעוואָפֿנעטע אַרמעע עגנעגען, זאָ מוסטע אויך דער גראָסע גאַרבאַלדי ערפֿאַהרען, דאס זעלבסט ע ר ניכט בערעכטיגט איזט, גענען דען ווילען דער רעגיערונג אונד דעם פֿאַרלאַמענטס אונד גענען דאס בעשטעהענדע געזעטץ אויף איינעע פֿיסט איינען קאַמפּף צו אונטערנעהמען. אין איינעם קאָנשטיטיציאָללענען שטאַטע געהט דיעס איינמאַל ניכט; אונד דעסהאַלב ליעס אויך אויך פֿערהאַפֿטונגען פֿאָרגעהמען! — וואָס יעדאָך דיא פֿערשיעדענען פֿראַגען דעס העררן העלפֿ בעטרעפֿפֿט, זאָ ווייס ער יאָ, דאס דיא אנגעלעגענהייט זיך עטעצט אין גערעכטליכער אונטערזוכונג בעפֿינדעט. זאָבאַלד דיא אונטערזוכונג געשלאָסען איזט, ווערדע איך גערנע אַללע איינצעלהייטען דעס געגענשטאַנדס הויטע מיטטהיילען!" —

וויא איממער — וואָרדע דיא אַנטוואָרט דעס מיניסטער־פֿרעזידענטען מיט גראָסער מאַיאָריטעט צור קענטניס גענאָממען. מאָנלך יעדאָך דאס דיעזער „פֿיטש", יעגען אינמאַל דיא גערעכטליכע אונטערזוכונג געשלאָסען זיין ווירד, איינען קלייגע רייכסטאָגס־שקאַנדאַל אָבגעבען ווירד.

פֿערשיעדענע נייאיגקייטען.

(דער אין רוסלאַנד בעאַבזיכטיגטע פֿיטש.) ווי האָבען בעריכטס געמעלדעט, האָט מיט דעם „פֿיטש" אין דאָפֿעלטער פֿלאַן בעאַבזיכטיגט וואָרדע: עס־פֿטעגס אין רימעניען איינצוברעכען, דאָרט דיא אייזענבאַהנען צו צערשטאָרען, אים דען צוצוג דער רוסען נאָך דעם קריעגסשפּיעלאַטץ אין בעל־גערען צו פֿערהינדערן; — צוויטעגס אבער אין רוסלאַנד זעלבסט איינען אייפֿשטאַנד צו שטיפֿטען, לעטצטערער פֿלאַן שטעללטע זיך ערסט הערויס, אלס בייא דען אייזענבאַהנען אויך זאָלכע פֿעפֿענזענגען מיט בעשלאָג פֿערהינדערן, דיא דורכטע נאָך רוסלאַנד בעשטיממט וואָרען. וויא יעדאָך דיא גאַנצע אנגעלעגענהייט אין איינעם ווייגער בראַטטע געשילדערט ווירד, בעריכט אללעס אויף איינעם אינפֿערמאַטטיגען שוויגרעל, דער פֿאָן דען רוסען זעלבסט אנגעשטיפֿטעט וואָרדע. דיא טהאַטזאַכע איזט פֿאָלגענדע: פֿאָר עטוויא 4 אָדער 5 וואָכען קאַמען בעווייא פֿרעמדע הערען, דיא זיך אלס שווייצער קיפֿלייטע איסקאַבען, נאָך קראַקע. דיא שטיגען אין איינעם „האָטעל", אויף דעם הויפֿפֿלאַטצע אב, אונד ליעסען איינען ווידשען קיפֿמאַן צו זיך אינס האָטעל ריפֿען. דיא פֿראַגען איהן: אָב ער עס געשאַפֿען, האָט איינע וואָפֿענזענדונגען אים לאַנדאַן אונד ווען אן דיעע אדרעסס נאָך קראַקע איפֿגעגעבען ווערדען, דיא ער זאָראַגען טהיילס נאָך רוסלאַנד טהיילס אבער נאָך רימעניען ווייטער בעפֿאָרדערן לאַסען מוסטע. דיא פֿערשפּראַכען איהם פֿיר דיעזע קלייגע מיהע איינע בעדייטענדע בעלאָהנונג. וויא דערר אויך דיא איהם אין אייסיכט געשטעללטע בעדייטענדע בעלאָהנונג אן אונד פֿיר זיך פֿערלאַנגט וואָרערקלערטע דער יידישע קיפֿמאַן דענאָך גאַנץ עגטשיעדען אין זאָלך געפֿערליכע געשעפֿט זיך ניכט איינלאַסען צו וואָללען. דערעריך שפּראַכען דיא ביידען „שוויצער" מיט איינאַנדער אין איינער שפּראַכע, דיא דער יידישע קיפֿמאַן זאָגליך אלס דיא „רוסישע" ערקאַנגטע. דא גינג איהם ערסט רעכט איין ליכט איבער דיא זייבערע שפּעקולאַציאָן דער צווייא פֿרעמדען הערען אויף. — דערעריך פֿראַגטען דיא „רוסישען שוויצער" אָדער „שוויצערישען רוסען" דען יידישען קיפֿמאַן, אָב ער וועגענסטענס געשטאַטטען ווירדע, דאס געוויסע ווערדען? דער יידישע קיפֿמאַן מערקטע וואָפֿאָרט, דאס מאַן נור דיא אבזיכט האָבע, אונטער דעם געפֿלשטען טשעל „מאַשינען־טהיילע" ווערקליכע וואָפֿענען, אונטערע ווערען־נאַמען אויס פֿאָן דער איבערגען שפּראַכע אויפֿס אַרגפֿעלטיגסטע אבגעשפּראָכען..."

ר' ישעיה נעריאָן עראַבראַסט בייא דיעזער מיטהיילונג. איינע טעפֿע אנגסט בעמעכטיגט זיך ווענגע נאַנצען וועגענס. אן אללען גליעדערן עשטעריר, ווייע ער שפּאַנטערט אויס: „אללמעכטיגער גאָטט! וואָס ווירד מיט אונס ווערען געשעהען? .."

איינע איינגעגליקע שפּאַנד ער דא נאַכרעגקענע, דאָנן ווענדעט ער זיך שנעלל אום אונד זאָגט צו ווייגער מאָגטע: „אייל דאָ נאָך הויטע, ליעבעס קינד, האַלטע דיא דיענסט־ליטע בעריים, אונד וואַרטע נור נעזולדיג, בין איך הייס מאָגטע. איך מוס פֿאָר אללעס אונזערעס פֿאָרשפּעהער, הערן שפּייסען, דען פֿאָרפֿאַל מעלדען!"

נון בעגאַנט זיך ר' ישעיה נעריאָן ווייטער אונס בעפֿ־הויט, ער בעגאַנט נאָנץ לייזע מיט ר' אפֿרים שפּיסען צו שפּרעכען. ר' נפֿתלי אייזיק אונד ר' אליעזר עסמאַן מערקטען אַלסבאַלד, דאס עטוואס וויכטיגעס פֿאָרגעהט, דיא פֿערליעסען אָנלייך איהרע וטצע אונד אילטען אויף דיא שפּרעכענדען צו. איהר שרעקען לאָקטע אויך מער־רערע הערבייא. אין איינען מינוטען וואוסטען אללע אים בעפֿהויט אנוועזענדען דיא פֿרוירינג נאַכריכט, דאס דיא יודען־נאַסטע בעהאַרליך אבגעשפּראָכען ווערדע. מאַן וועהקלאַגטע; מאַן האָט פֿערצווייפֿעלונגספֿאָלל דיא הענדע, אנגסט אונד שרעק פֿאָפֿאַסטע אללע געמיטהער; פֿער־ווערונג אונד אונגעשטאַלטסענהייט גרייפֿען אים זיך. עס בעגאַנען אין פֿראַגען, אנטוואָרטען, רופֿען, האַסט־פֿערזי־לען, אונד אללעס שרען צו פֿערגעסען, דאס מאַן זיך איבערהויפֿט אין איינעם בעס־הויזע בעפֿינדע.

איינען געמיטה דאָך אָהנע פֿראַגט, נאָך אָפֿ אָנגעגען־אויפֿ־גאַנג זאָה מאַן ר' אליהו זיך צו זייגעם פֿיינדע ר' אליעזר עסמאַן בעגעבען.

נאָך איינער האַלבען שטונדע איילטע איין פֿער־טרויטער דיענער דעם עסמאַן נאָך דער וואָהנונג דעם ראַבבינערס אונד דאנן פֿאָן דאָרט מיט איינעם נראָסען זאַק אויף דעם ריקען אין דען שולהאָף, וואָ דערזעלבע פֿערשוואונד.

דיא נעמיינדע ערשיען באַלד צום שחרית־נעבעטע, טריבע בליקע, בלאַסע נעזיכטער. אללעס וואָר בעקלאָמ־מען; עס וואָר איינע טריבע אהנונג, דיא דורך אללע הערצען גאָנג, מיט נראָסערער אנראַסט אלס וואָנסט וואָר־דע דאס נעבעט בעגאַנגען. מאַן וואָרף זיך זאָ צו זאָגען דעם היממעל אין דיא אָרטע, אום טראָסט נעגען דיא אירדישען ליידען צו פֿינדען.

איין אנגעזעהענעס מיטגליעד דער נעמיינדע, ר' ישעיה נעריאָן, וואורדע מיטטען אים נעבעטע אבבערופֿען, דרויסען הערטע אויף איהן זיינע טאָכטער נ ר ס ס א, דאס מערכען וואָר בלאַס אונד אנד ערשראָקען אויס.

„יעקבע פֿאָטער (בעגאַנג זיא שאַמאַמלנד), איך האָבע דיר איינע ווייכטיגע עגטדעקונג צו מאַכען, איך וואָללטע נעמליך פֿאָר אייגען אינגעליקען אויף דען פֿלאַטען הינטיס, אלס איך יעדאָך צום טהאָרע קאָם, דאָ טראָט מיר איין ווענטער עגגעגען מיט דער ערקלערונג, דאס דא נעמאַנד הינטס דריפֿט. איך אילטע צום צווייטען טהאָרע, אבער אויך דא שאַנד איין ווענטער אויף זיינעם פֿאָפֿטען, נאָנץ גליכטיג עגטדעקט איך אויך בייס דריטטען טהאָרע, מיט איינעם וואָרטע, שהייערע

ר' אליהו שאַנד רוהיג אויף זיינעם פֿלאַטצע. ער וואָר וואָהל בליך, אַללייַן ער נאַהם זיך פֿעסט צוזאַמען, אים זיינגעפֿענס זיינע אונרוהיג צו פֿערבערגען, ער שפּעלטע זיך אויף איינען ערהאַבענען פֿלאַטץ אונד אנטע:

„מיינע ביידע! שווערע מאַנע שיינען אונס בעפֿאָר־צוטשעהען. אללייַן דער וואָהרע יודע, דער אויף נאָפֿט פֿערטרויט, ווייד יא וויסטען, דאס דער אללמעכטיגע אין זייגער גנאָדע דיא צייטען דעם אונגליקס אָפֿט אין צייטען דעם גליקס אונד דער פֿייערד אומוואַנדעלט! דער ייוגע־דע ווייהס אָפֿט אין דער פֿערגע איין שרעקהאַפֿטעס בילד. נור מיט בעקלאָמענעס הערצען נעהערט ער זיך דעמזעל־בען אונד צוליעטצט שפּעלטס עס זיך הערויס, דאס יענעס שרעקהאַפֿטע בילד איינגעלליך אין שאַפֿטיגער בוים אויס, אונטער וועלכעם דער מידע רוהע אונד ערהאָלונג פֿינדען קאָנן. פֿאַסטע דאַהער מוטה, מיינע פֿריינדע, וואָצו דענן דיעזע בעשטיראונג פֿיר דיא צוקונפֿט. דא ווייר הייטע נאָך נאַר ניכט וויסטען, וואָס אונס אייגענטליך נעשעהען קאָנן! נעהמעט איך דאָך איין בייספּיעל אויס דעם בוכע „אייב", דיעזער מאַנ וואָרד בעקאַנגטליך פֿאָן איינער הארטען נאָפֿטעס־שטאַרפֿע הייטגעזוכט. איינע פֿערצווייפֿלונג בע־בעכטיגט זיך דיינעס נעמיטהעס. דא שאַנד זיין פֿייגד אליהו אונד טראָפֿטעט איהן, אונד אויב אונד זיינע פֿריינדע לייסען זיך דורך דיא וואָרטע דעס יונגען אליהו בערוהיגען. — דאַרום רופֿט אויך איך: פֿאָלגט מיר, בלייבט רוהיג, לאָסט דיא אונזעטטטע אבער איך הינראַלען! נאָפֿט איהס עס יא דער דען בליטץ, דער דען דאָנגער עגטגעגדעט!

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

רוסישעס זענעל־שיף מיט פיעלען פערזאנען וואללטע נאך טולדשא (בעפינדעט זיך איף אינזע־רער קארטע נו׳ 72 אונווייט דער מינדונג דער דאנוי אינס שווארצע מעער) פאהרען, פלאטצליך וואר עס אבער אן דיא דארטיגען פאן דען רוסען זעלבסט פערזענקטען טארפעדאס אנגעשטאסען, וואדורך דאס שיף אין טויזענד שטיקע צערשמעט־טערט וואורדע. דיא גאנצע מאנשאפט איף דעם שיף וואורדע געטאדטעט. עס הערשט היער היעריבער דיא גראסטע אויפרעגונג וועגען דער אנפערציהלבען אונאכטזאמקייט דער רוסען ביא דער שיפ־פאהרט אונד ביא דעם פערזענקען דער טארפעדאס. דיא רוסען וואללטען אנפאנגס דיזען פאר־פאלל פערטשען.

קאנסטאנטינאפעל, 11 אקטאבער, אבענדס. דיא שטראסע צווישען פלעווינא אונד זא־פיא איזט פרייא, אונד איזט דארט קיין רוסישער אנגרייף צו בעפירכטען. דיא צופרידען פאן לע־בענס־מיטטעלן אונד פילווער צווישען זאפיא אונד פלעווינא קאנען אונגעשטארט פאר זיך געהען. — זידליך פאן רוסטשוק האט דיא ארמעע סוליימאן פאשאס מיט דען דארטיגען רוסען צווייא געפעכ־טע צו בעשטעהען געהאבט, דיא אבער מיט דעם צורוקשלאגען דער רוסען ענדעטען.

קאנסטאנטינאפעל, 12 אקטאבער. עס זינד וויעדער נייע פערשטערקונגען מיט לע־בענס־מיטטעלן פאן זאפיא איס אין פלעווינא איינ־געטראפען. דיא רוסען מוסטען גנסטערן איהרע בעזעצטען שטעללונגען זידליך פאן פלעווינא ווייע־דער פערלאסען.

פעטערסבורג, 11־טען אקטאבער. ביא פלעווינא וואר געסטערן אין געפעכט צווישען דען טורקען אונד רומענען. אין סוליינא (אן דער מינדונג דער דאנוי אינס שווארצע מעער) איזט אין טורקישע קריעגס־שיף אם 9־טען אקטאבער אין דיא לוף געשפרענגט וואָרדען. (וויא אבער זעלבסט איינע בוקארעסטער דעפעשע מעלדעט, וואר דאס אין דיא לוף געשפרענגטע שיף אין רוסישע.)

פעטערסבורג, 12־טען אקטאבער. דא דיא טורקען אין סוליסטריא עטוואס אונטער־נעהמען וואללען, זא איזט דער נאך אין פעטערס־בורג וויילענדע גראפפרסט קאנסטאנטין (ברודער דעס רוסישען קאיזערס) צום קאמאנדאנטען אי־נער גראסערען רוסישען ארמעע אין קאלאראש (נעגענאיבער סוליסטריא) ערנאנגט וואָרדען.

בעלגראד, 11־טען אקטאבער, אבענדס. דער רוסיש־סערבישע קריעגס־פערטראג איזט בעריטס אבגעשלאסען, דאס גאנצע סערבי־שען סריעגע גיבט רוסלאנד הער. רוסלאנד פער־פפליכטעט זיך, דער סערבישען רעגיערונג פאם טאגע דעם אויפמארשירענס דער סערבישען אר־מעע אן דיא גרענצע ביז צום פריעדענס־שלוסס יעדען מאנאט אינע מיללאן רובעל צו געבען.

דער „פוטש" אים רייכסטאג.

דיא רייכסטאגס־זיטצונג פאם 10־טען דיעזעס — מיטטוואך — וואר וויעדער אינע רעכט אינ־טערעסאנטע. הערר אינגאן העלף, פאן זיעל־בעם אין דען לעצטען טאגען זאפיר געשפראכען וואורדע, אינד פאן דעם עס הייס, דאס איך ער אין דען זיעבענבירגער „פוטש" פערוויקעלט וואָ, האט געפלוכטען דער מיטטוואך־זיטצונג דעם רייכס־טאגעס עבען איבער דיעזע אנגעלעגענהייט אינע אינטערפעללאציאן אין דען מינסטער־פרעזידע־טען געריכטעט. זאיאהל דיא אינטערפעללאציאן אלס דיא אנטוואָרט האבען אים רייכסטאג פיעל אלס אזפרעדען ערעגט. ווייר וואללען דאהער דיע־זעלבען נאך איהרען הייס־פונקטען נאכפאלגענד מיטטהיילען.

אינגאן העלף: „איך פיהלע מיך פערפפליכ־טעט, בעטרעפפס דעס זיעבענבירגער „פוטשעס", וועלכער זא וואהל אים אינלאנדע אלס אים אויס־לאנדע אינע בעדייטענדע אויפרעגונג הערפאר־ריף, אן דיא רעגיערונג אינע אינטערפעללאציאן צו רייכטען. עס זינד צוויא הויפט־פראגען, דיא איך הייר צו שטעללען האבע: ערסטענס, אב דיא זאכע איבערהויפט וואהר איזט? צווייטענס, אב דיא רעגיערונג דעפהאלב ווירקליך שטאאטס־בירגער פערהאפטען ליעס? ווענן וואהרהאפט וואפ־פען „געשמוגגעלט" וועדען זאללטען, זא האטטע דיא רעגיערונג רעכט, דאס זיא דיעזעלבען מיט בע־שלאג בעלעגען ליעס. איך זעלבסט ערכאטע דיע־זעס אונטערנעהמען אלס אין אינגערעכטעס, דא אינצעלנע ניכט דאס רעכט האבען, אויף איינענע פיסט פאליטיק צו טרייבען, אדער זאגאר אין דאס געבעיט אינער פרעמדען מאכט אינצופאללען. עס קאנגען וואהל פעללע אינטערפפפען, וואָ דיא אינצעלנען איך נענען דען וויללען דער רעגיע־רונג אונד דער פאר־לאמענטס אינען קריעג בע־ג־ינגען דירפען. אין זאלכער פאלל איזט, ווענן דאס פאטערלאנד אין געפאהר ווערע! דיא רעפ־טונג דעס פאטערלאנדעס איזט געוויס דאס „האכסטע געזעטץ", ביא דעסען ערפיילונג מאן זיך אום דיא געוואהלבען געזעטצע, פערנער אים רעגיערונג אונד פאר־לאמענטס, נכט מיסמעדן דארף. נעהמען ווייר אָ, ווענן אינזערע געמיינזאמע ארמעע, דען רוסען צו הילפע אילענד, גענען דיא טירקייא קעמפפען זאללטע! דאס ווירדע פיר דען פאר־בעשאאנד אינזערעס פאטערלאנדעס דיא האכסטע געפאהר בילדען, אונד דיא בירגער וועד־רען פערפפליכטעט, אויך גענען דען וויללען דער רעגיערונג אונד דעס פאר־לאמענטס אויף איינענע פיסט אינגען קריעג צו בעגינגען, אום עבען דאס פאטערלאנד צו רעטטען! דאך — דיעס איזט ביז הייטע נכט געשעהען. דיא אונטערנעהמער יענעס „פוטשעס" בעפינדען זיך אזזאָ אום אינרעכטע. אללין דיא רעגיערונג מיסטע זיך דארויף בע־שרענקען, צו אונטערזוכען, וואהער דיא וואפפען געקאממען אונד צו וועלכעם צוועקע דיעזעלבען העטטען דיענען זאללען. דיא שטאאטס־בירגער יעדאך פערהאפטען לאסען, בעפאר עס געוויס איזט, אב היער איבערהויפט אין „פערבעכען" פאר־לייגען — היעצו האטטע דיא רעגיערונג געוויס קיין רעכט! איך פראגע דאהער:

1) איזט דער מינסטער־פרעזידענט אין זיי־נער אינגענשאפט אלס מינסטער אלס אינגערן געגיינט, דעם רייכסטאג אללע אינצעלהייטען דעס זיעבענבירגער פיטשעס פאר־צולעגען? — האט דיא רעגיערונג ווירקליך גראפפ וואפפען־זענדונגען עגטרעקט אונד מיט בעשלאג בעלעגט? — 3) האט דיא רעגיערונג בעריטס קענגטנס דארבער, וואהער דיעזע וואפפען שטאממען אונד צו וועל־בעם צוועקע זיא בעשטיממט וואָרען? — 4) זינד אין פאלגע דיעזעס ערגאנגנססעס ווירקליך צאהל־ריכע שטאאטס־בירגער פערהאפטעט וואָרדען? — 5) ווענן דיעזעס דער פאלל, זא מאגע דיא רעגיערונג מיטטהיילען, אויף גיזנר וועלבען גע־זעטצעס זיא דיא פערהאפטונגען פאָרגעזע־מען ליעס?"

מינסטער־פרעזידענט טיסא ערהאב זיך זא־פאָרט אונד זאגטע:

„געהרטעס הייז! איך מיס עס טיף בע־דייערן, ווענן אין אינזערעס פאר־לאמענטע אינע זאלכע שפראכע געפיהרט ווירד. אהנעהין מאכטען דיא איסלענדישען בלעטטער אים דעם „זיעבענ־בירגער פיטש" אינע „אינגארישע רעוואלוציאן" מאכטען. זיא מאכטען דער וועלט גלייבען מאכטען, דאס אינגארן אין פאללעס איפשאנדע זיך בע־פינדע ווענען דיא פאליטיק אינזערעס איטזע־טיגען מינסטעריאומס בעצינגלייך דעם רוסיש־טירקישען קריעגעס. דאס איזט יעדאך אינע פערלייממדונג, דא אינגארן דאס „געזעטץ" קענגט אונד דאסזעלבע דורך אינען אינפשאנד נכט פערלעטצען ווירד. נון קאממט אבער הערר העל־פ אונד זאגט, דאס אין געוויסען פעללען דיא אינצעלנען ענגען דיא רעגיערונג אונד גענען דאס פאר־לאמענט אינע רעוואלוציאן שטיפטען דירפען.

שען סריעגע גיבט רוסלאנד הער, רוסלאנד פער־פפליכטעט זיך, דער סערבישען רעגיערונג פאם טאגע דעם אויפמארשירענס דער סערבישען אר־מעע אן דיא גרענצע ביז צום פריעדענס־שלוסס יעדען מאנאט אינע מיללאן רובעל צו געבען.

דער „פוטש" אים רייכסטאגע.

דיא רייכסטאגס־זיטצונג פאם 10־טען דיעזעס — מיטטוואך — וואר וויעדער אינע רעכט אינ־טערעסאנטע. הערר אינגאן העלף, פאן זיעל־בעם אין דען לעצטען טאגען זאפיר געשפראכען וואורדע, אונד פאן דעם עס הייס, דאס איך ער אין דען זיעבענבירגער „פוטש" פערוויקעלט וואָ, האט געפלוכטען דער מיטטוואך־זיטצונג דעם רייכס־טאגעס עבען איבער דיעזע אנגעלעגענהייט אינע אינטערפעללאציאן אין דען מינסטער־פרעזידע־טען געריכטעט. זאיאהל דיא אינטערפעללאציאן אלס דיא אנטוואָרט האבען אים רייכסטאג פיעל אלס אזפרעדען ערעגט. ווייר וואללען דאהער דיע־זעלבען נאך איהרען הייס־פונקטען נאכפאלגענד מיטטהיילען.

אינגאן העלף: „איך פיהלע מיך פערפפליכ־טעט, בעטרעפפס דעס זיעבענבירגער „פוטשעס", וועלכער זא וואהל אים אינלאנדע אלס אים אויס־לאנדע אינע בעדייטענדע אויפרעגונג הערפאר־ריף, אן דיא רעגיערונג אינע אינטערפעללאציאן צו רייכטען. עס זינד צוויא הויפט־פראגען, דיא איך הייר צו שטעללען האבע: ערסטענס, אב דיא זאכע איבערהויפט וואהר איזט? צווייטענס, אב דיא רעגיערונג דעפהאלב ווירקליך שטאאטס־בירגער פערהאפטען ליעס? ווענן וואהרהאפט וואפ־פען „געשמוגגעלט" וועדען זאללטען, זא האטטע דיא רעגיערונג רעכט, דאס זיא דיעזעלבען מיט בע־שלאג בעלעגען ליעס. איך זעלבסט ערכאטע דיע־זעס אונטערנעהמען אלס אין אינגערעכטעס, דא אינצעלנע נכט דאס רעכט האבען, אויף אייגענע פיסט פאליטיק צו טרייבען, אדער זאגאר אין דאס געבעיט אינער פרעמדען מאכט אינצופאללען. עס קאנגען וואהל פעללע אינטערפפפען, וואָ דיא אינצעלנען איך נענען דען וויללען דער רעגיע־רונג אונד דער פאר־לאמענטס אינען קריעג בע־ג־ינגען דירפען. אין זאלכער פאלל איזט, ווענן דאס פאטערלאנד אין געפאהר ווערע! דיא רעפ־טונג דעס פאטערלאנדעס איזט געוויס דאס „האכסטע געזעטץ", ביא דעסען ערפיילונג מאן זיך אום דיא געוואהלבען געזעטצע, פערנער אים רעגיערונג אונד פאר־לאמענטס, נכט מיסמעדן דארף. נעהמען ווייר אָ, ווענן אינזערע געמיינזאמע ארמעע, דען רוסען צו הילפע אילענד, גענען דיא טירקייא קעמפפען זאללטע! דאס ווירדע פיר דען פאר־בעשאאנד אינזערעס פאטערלאנדעס דיא האכסטע געפאהר בילדען, אונד דיא בירגער וועד־רען פערפפליכטעט, אויך גענען דען וויללען דער רעגיערונג אונד דעס פאר־לאמענטס אויף איינענע פיסט אינגען קריעג צו בעגינגען, אום עבען דאס פאטערלאנד צו רעטטען! דאך — דיעס איזט ביז הייטע נכט געשעהען. דיא אונטערנעהמער יענעס „פוטשעס" בעפינדען זיך אזזאָ אום אינרעכטע. אללין דיא רעגיערונג מיסטע זיך דארויף בע־שרענקען, צו אונטערזוכען, וואהער דיא וואפפען געקאממען אונד צו וועלכעם צוועקע דיעזעלבען העטטען דיענען זאללען. דיא שטאאטס־בירגער יעדאך פערהאפטען לאסען, בעפאר עס געוויס איזט, אב היער איבערהויפט אין „פערבעכען" פאר־לייגען — היעצו האטטע דיא רעגיערונג געוויס קיין רעכט! איך פראגע דאהער:

1) איזט דער מינסטער־פרעזידענט אין זיי־נער אינגענשאפט אלס מינסטער אלס אינגערן געגיינט, דעם רייכסטאג אללע אינצעלהייטען דעס זיעבענבירגער פיטשעס פאר־צולעגען? — האט דיא רעגיערונג ווירקליך גראפפ וואפפען־זענדונגען עגטרעקט אונד מיט בעשלאג בעלעגט? — 3) האט דיא רעגיערונג בעריטס קענגטנס דארבער, וואהער דיעזע וואפפען שטאממען אונד צו וועל־בעם צוועקע זיא בעשטיממט וואָרען? — 4) זינד אין פאלגע דיעזעס ערגאנגנססעס ווירקליך צאהל־ריכע שטאאטס־בירגער פערהאפטעט וואָרדען? — 5) ווענן דיעזעס דער פאלל, זא מאגע דיא רעגיערונג מיטטהיילען, אויף גיזנר וועלבען גע־זעטצעס זיא דיא פערהאפטונגען פאָרגעזע־מען ליעס?"

מינסטער־פרעזידענט טיסא ערהאב זיך זא־פאָרט אונד זאגטע:

„געהרטעס הייז! איך מיס עס טיף בע־דייערן, ווענן אין אינזערעס פאר־לאמענטע אינע זאלכע שפראכע געפיהרט ווירד. אהנעהין מאכטען דיא איסלענדישען בלעטטער אים דעם „זיעבענ־בירגער פיטש" אינע „אינגארישע רעוואלוציאן" מאכטען. זיא מאכטען דער וועלט גלייבען מאכטען, דאס אינגארן אין פאללעס איפשאנדע זיך בע־פינדע ווענען דיא פאליטיק אינזערעס איטזע־טיגען מינסטעריאומס בעצינגלייך דעם רוסיש־טירקישען קריעגעס. דאס איזט יעדאך אינע פערלייממדונג, דא אינגארן דאס „געזעטץ" קענגט אונד דאסזעלבע דורך אינען אינפשאנד נכט פערלעטצען ווירד. נון קאממט אבער הערר העל־פ אונד זאגט, דאס אין געוויסען פעללען דיא אינצעלנען ענגען דיא רעגיערונג אונד גענען דאס פאר־לאמענט אינע רעוואלוציאן שטיפטען דירפען.

אייגענען בלוטע לוידען צו לאסען. דאס איזט עבען דער געוואלטיגע פלוך, דען מאן אויף אונס ווידען געלא־דען האט! לאסט זיך איין יודע אים נאדען עטוואס צו שולדען קאממען, זא קאנן מאן נעוויס זיין, דאס אויך דער יודע אים ווידען, דער פאס נאנצען קיינע אהנונג האט, דיע־ס עבענפאללס ווייר ביסען מיססען. עס שטעהט יעדער צו בעפירכטען, דאס דער הערצאג נגמעהר אללע יודען אלס „קעטצע" ווייר פערפאלגט לאסען, ווייר יונד ווייר־לאָע אפפער, ווייר בלאסען לייגע אונד ווייללקיר פייר־נענגכען! איך האבע אויך אלל דיעס צו דעם צוועקע מיט־נעטהייל, דאמיט יעדער אים נעהמען ווייגע מאס־ענגלן פרעפפען קאנן. אבער אויך בריידע, איך בעשווא־ע אויך, ווייר פערשווינגען נגנען יעדע־מאנן! אים גרונדע נגנאם־מען ווערדען יא ווייר. דיא וואהלהאבערדען נעמליך, לוידען מיססען, דא עס וואהרשיינליך גיר אויף אינזער גלד אבגעוטהען איזט. דיא אינערען האבען ווינ־נער צו פרייסען. וועלבסט אייגען פייע אונד קינדערן עגטרעקט הויפאן נכטס, דא דיעס גיר צו פייה דיא גאנ־צע שטאדט אין אויפרעגונג פערעטצען ווירדע. אונד ווער ווייס, וואס אונזער ווידע־ריכטער, הערר פאן צער, שאן אים פאהרהיין נגנען אונס אויף אייגענע פיסט אינטער־ניממט, ווענן ער הויפאן שאן יעטצט ע־פאהרט! בעטען ווייר צו נאטט, דאס ער אונזער לעבען אונד פרייהאנגן בע־שטעהן מאגע, נאטט ווייר פיר אונס קעמפפען, ווייר מיס־סען אונס פאליטיסן „שווייגען" פערהאלטען!"

נאך דיעזען וואָרטען טראט אינע טיעפע שטילע אין, אייגער זאה דען אנדערן אן, גיעמאנד וואגטע, אין וואָרט דער בערוהיגונג אונד דעס טראסטעס צו שפרעכען.

— ערגליך ערהאב זיך דער אבבינער ר׳ אליהו אונד שפראך:

„מיינע הערען! מישנליעדער אייגער הייליגען געמיינ־דע! פאסטע מיטה! ווייר וואללען נכט אים פאר־אויס פערצווייפפעלן, דאס ווערע נכט יידיש, האלטען ווייר פעסט אן אונזערעס גאטטס, אן אונזערעס גלייבען! גאטט ווערעט דיא שטראפע אונד ווערעט אויך דיא רעטטונג, אונזערע פאר־לעטען האבען שאן גענאגט, גאטט שיקט דיא רואהה (דאס רעטטונגס־מיטטעל) פאר דער מכה (דעס פיינדס). דאס מיססען ווייר גלייבען. אין דיעזעס גלייבען ווערדען ווייר אויך זיגען! יעצטס לאסטען ווייר אללע זאָרגען פאל־לען, דא דער „יום טוב" אים אנזאגט איזט!"

נאכדעם ר׳ אפרים שטייפען דעם יאבבינער פיר דיעזע פראגע־וואָרט דיא הארד דריקטע, גינג דיא פער־זאמלונג אים איינאנדער.

VII. קאפיטעל.

עס וואר אם ערסטען טאגע דעס פסח־פעסטעס. דיא זאגע שיען הערליך, אבער אין דען געמיטהערן דער יודען אין וויינער נייטשטאדט וואה עס פינסטער אים. דיא שרעק־ליכע מיטטהיילונג דעס ר׳ אפרים שטייפען קאנגטע דען לייטען נכט אים דעס יונגע קאממען. אבער וועלבסט דיא פרייען אונד קינדער, דיא פאן דער בעפאר־שטעהענדען גע־פאהר נכטס וואוסטען, וואָרען טיף פערשטיממט. דיא אנגסט אים אנשטעקענד. דיא פרכט דער פאטוליע־פעטער בעמעכטיגט זיך אויך דער מישנליעדער דער פאטוליע, דע־נען דער גרונד דיעזער פרכט אללערנדס פערמעט וואר. אויך ר׳ אליהו וואר בלייך אונד נערדענדערייכט. טראצדעם ער אם „ערב פסח" טראפט־וואָרט געשפראכען, בליעב יין

פאָלייטאָן.

דער געמיינדע־רעטטער.

(14־טע פאָרטזעצונג.)

„יא, טהייערע ברידער (יעצטע ר׳ אפרים שטייפען פאָרט), איינינע מישנליעדער דער יודען־געמיינדע אין ווין האבען איבער הייליגע גענעשטענדע דער כריסטליכען קירכע אויהר נעשפאָטטע געפיהרבען, ווא וואורדען פע־ראטהען, אין דען קערקער נעוויאָפען, וואָ וואָ אויך בע־רייטס אללעס איינגעשאנדען. דיא פערהאָרע ווגד נון גע־שלאָסען, אונד וואורדע דער נאנצע פאָר־פאלל בעריטס אן דען הערצאָג בעריכטעט. עס וואורדע איינע נאנצע מאסע פאָן פראָטאָקאללען אויפגענאָממען, וועלכע דיא אויסוואגען דער שולדיגען ענטהאלטען. זא שטאנדען דיא זאכען, אלס אויף פראגע פערליעס, אום נאך הייטע צו קאָמ־מען. מאן ערוואָרטעט נון דען בעשלוס, וועלכען דער הערצאָג הויעבער פאסטע וועד. יעדענפאללס שוועבט זא צו זאגען דאס בלאנקע שווערט איבער אונזערעס הויפטס."

ר׳ אליעזר עסמאן, דעם עס ביא דיעזער אונער־וואָרפענען מיטטהיילונג מיט רעכט אונהיילליך צו מוטהע וואורדע, ערהאב זיך, נעהמעטע זיך מיט וכטליכער ערגע־בענהייט דעם ר׳ אפרים שטייפען אונד זאגטע: „גלייבען דיא ווייקליך, נעפהרטער הערר פאָרשפעהער, דאס דיעזער פאלל פיר אונס אלל בייספיעל בעפינדען האבען קאנן?" —

„ווידער, אונפעלייגנע דיעס קיינעס צווייפפעל (ער־ווידערטע ר׳ אפרים שטייפען), מאן איזט עס שאן זא גע־וואהנט, אללע יודען פיר דאס פערגעהען איינעס

פאָלייטאָן.

דער געמיינדע־רעטטער.

(14־טע פאָרטזעצונג.)

„יא, טהייערע ברידער (יעצטע ר׳ אפרים שטייפען פאָרט), איינינע מישנליעדער דער יודען־געמיינדע אין ווין האבען איבער הייליגע גענעשטענדע דער כריסטליכען קירכע אויהר נעשפאָטטע געפיהרבען, ווא וואורדען פע־ראטהען, אין דען קערקער נעוויאָפען, וואָ וואָ אויך בע־רייטס אללעס איינגעשאנדען. דיא פערהאָרע ווגד נון גע־שלאָסען, אונד וואורדע דער נאנצע פאָר־פאלל בעריטס אן דען הערצאָג בעריכטעט. עס וואורדע איינע נאנצע מאסע פאָן פראָטאָקאללען אויפגענאָממען, וועלכע דיא אויסוואגען דער שולדיגען ענטהאלטען. זא שטאנדען דיא זאכען, אלס אויף פראגע פערליעס, אום נאך הייטע צו קאָמ־מען. מאן ערוואָרטעט נון דען בעשלוס, וועלכען דער הערצאָג הויעבער פאסטע וועד. יעדענפאללס שוועבט זא צו זאגען דאס בלאנקע שווערט איבער אונזערעס הויפטס."

ר׳ אליעזר עסמאן, דעם עס ביא דיעזער אונער־וואָרפענען מיטטהיילונג מיט רעכט אונהיילליך צו מוטהע וואורדע, ערהאב זיך, נעהמעטע זיך מיט וכטליכער ערגע־בענהייט דעם ר׳ אפרים שטייפען אונד זאגטע: „גלייבען דיא ווייקליך, נעפהרטער הערר פאָרשפעהער, דאס דיעזער פאלל פיר אונס אלל בייספיעל בעפינדען האבען קאנן?" —

„ווידער, אונפעלייגנע דיעס קיינעס צווייפפעל (ער־ווידערטע ר׳ אפרים שטייפען), מאן איזט עס שאן זא גע־וואהנט, אללע יודען פיר דאס פערגעהען איינעס